

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ, ПРАВА І ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПРАВОВИХ НАУК ТА ФІЛОСОФІЇ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: **«МЕХАНІЗМИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ В УПРАВЛІННІ
РОЗВИТКОМ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»**

Студентки 2 курсу МАПУАЗ групи
Освітньої програми «Публічне управління та
адміністрування»

Спеціальності 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Галузі знань 281 «Публічне управління та
адміністрування»

Ступеня вищої освіти Магістра

Пиндус Діани Володимирівни

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник Конотопенко О. П., викладач,
доцент, кандидат філософських наук.

(прізвище та ініціали, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Розширена шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	Ошибка! Закладка не определена.
Теоретичні засади участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад	Ошибка! Закладка не определена.
1.1 Об'єднана територіальна громада як об'єкт розвитку.....	Ошибка! Закладка не определена.
1.2 Нормативно-правова база участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад	Ошибка! Закладка не определена.
1.3 Зарубіжний досвід участі громадськості в управлінні розвитком територіальних громад	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 1	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 2	Ошибка! Закладка не определена.
Особливості участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад	Ошибка! Закладка не определена.
(на прикладі Городківської сільської територіальної громади)	Ошибка! Закладка не определена.
2.1 Загальна характеристика об'єднаної територіальної громади	Ошибка! Закладка не определена.
<p>Городківська сільська територіальна громада – територіальна громада в Україні у Тульчинському районі Вінницької області, адміністративним центром якої є село Городківка. Вона була утворена у 2020 році року адміністративно-територіальною реформою країни.</p>	
2.2 Аналіз механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади	Ошибка! Закладка не определена.

Висновки до розділу 2	Ошибка! Закладка не определена.
РОЗДІЛ 3	Ошибка! Закладка не определена.
3.1 Проблеми участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади	Ошибка! Закладка не определена.
3.2 Рекомендації щодо удосконалення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади	Ошибка! Закладка не определена.
Висновки до розділу 3	Ошибка! Закладка не определена.
ВИСНОВКИ.....	7
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	12

ВСТУП

Актуальність дослідження. Активна інтеграція України в європейські структури обумовлює створення дієвої системи місцевого самоврядування, розширення участі населення у вирішенні питань місцевого значення. Незважаючи на велику різноманітність форм діяльності територіальної громади, слід відзначити пасивність населення України, низький рівень участі жителів сіл, селищ та міст у самостійній, під власну відповідальність діяльності з вирішення питань місцевого значення. Зазначені обставини вимагають розробки та вжиття заходів, спрямованих на залучення членів територіальних громад до місцевого самоврядування, відмову від традиційного підходу до розгляду місцевих жителів як клієнтів органів влади, пасивних споживачів управлінських послуг, потребу в переході до розвитку громад, який би базувався на активності, ініціативності мешканців, використанні їх потенціалу для вирішення питань місцевого значення, що обумовлюється необхідністю формування дієздатних та самодостатніх спільнот.

Взаємодія управлінських структур із суспільними формуваннями, місцева політика, яка орієнтована на соціальне партнерство, у перспективі можуть стати фактором об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування та населення у вирішенні важливих соціальних проблем, а також фактором загальної відповідальності за стан справ у територіальній громаді, надання громадянам соціальних послуг.

Громадська участь дозволяє, з одного боку, мінімізувати соціальні та політичні ризики, а з іншого – визначати, формулювати та відстоювати інтереси громади. У контексті управлінської діяльності органів місцевого самоврядування громадська участь уможливорює врахування соціальних, екологічних та інших чинників у діяльності, зменшує соціальні та політичні ризики завдяки спільній реалізації управлінських рішень, врахування у них інтересів тих чи інших суспільних груп, а також залучення їх до процесу ухвалення управлінських рішень.

Ступінь розробленості проблеми. Питання сталого розвитку територіальної громади досліджувались Ю.О. Куцом, В.В. Мамоною. Проблемі управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі присвячені праці О.В. Берданової, В.М. Вакуленко, Н.М. Гринчук, В.С. Куйбіди; участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні досліджували Т.І. Євтухова, Ю.В. Легенько, Р.І. Міщенко, О.В. Родіонов, О.М. Руденко, О.І. Сергієнко. Однак, в результаті аналізу наукових праць встановлено, що проблема механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад не була предметом спеціального дослідження, у зв'язку з чим і обрано тему магістерської роботи.

Об'єкт дослідження - участь громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад.

Предмет дослідження - механізми участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад (на прикладі Городківської сільської територіальної громади).

Мета дослідження – розробка рекомендацій щодо удосконалення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади.

Гіпотезою дослідження є припущення про необхідність вдосконалення інформаційного механізму участі громадян в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади.

Завдання дослідження:

- розкрити сутність феномену «об'єднана територіальна громада»;
- систематизувати нормативно-правову базу участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад;
- провести огляд зарубіжного досвіду участі громадськості в управлінні розвитком територіальних громад;
- охарактеризувати Городківську сільську територіальну громаду;
- проаналізувати механізми участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади;
- виявити проблеми участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади;
- розробити шляхи удосконалення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади.

Методологія та методи дослідження: аналіз літератури по темі дослідження, аналіз, синтез, узагальнення, анкетування.

Наукова новизна дослідження полягає у розробці рекомендацій щодо удосконалення механізмів (інформаційного, правового, організаційного) участі громадськості в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади.

Практичне значення дослідження. Розроблені рекомендації можуть бути використані органами місцевого самоврядування Городківської сільської територіальної громади для підвищення ефективності механізмів залучення її жителів до вирішення питань місцевого значення.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає

ВИСНОВКИ

В результаті вирішення завдань дослідження досягнута мета та зроблено такі висновки:

Об'єднана територіальна громада – сукупність територіальних громад сіл, селищ, міст, які об'єдналися на добровільній основі для посилення своєї спроможності в одну єдину територіальну громаду, яка має адміністративний центр, представницькі та виконавчі органи місцевого самоврядування.

Об'єднана територіальна громада - правонаступник всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, які об'єдналися. Межі її території відповідні до зовнішніх меж територіальних громад, які увійшли до її складу.

Активність громадськості, її участь в місцевому самоврядуванні приводять до соціально-економічного розвитку об'єднаної територіальної громади. Розвиток об'єднаної територіальної громади виступає результатом дій її мешканців, органів влади, а також бізнесу.

Серед найбільш поширених форм участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад є:

- місцеві референдуми;
- громадські слухання;
- загальні збори громадян;
- місцеві ініціативи;
- електронні петиції;
- консультації з громадськістю.

Уточнено нормативно-правову базу участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад, яка складається з:

- ратифікованих міжнародних актів (Загальна декларація прав людини; Утрехтська декларація про добре місцеве та регіональне врядування в неспокійний час: проблеми змін; Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля);
- вітчизняних законів (Конституція України; «Про місцеве самоврядування в Україні»; «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»; «Про звернення громадян»);
- постанов КМУ («Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики»),
- локальних нормативно-правових актів місцевого рівня (зокрема, статуту об'єднаної територіальної громади).

Зроблено висновок про те, що імплементація зарубіжного досвіду відносно залучення громадськості до управління розвитком об'єднаних територіальних громад має відбуватися за умови врахування вітчизняних реалій та особливостей місцевого самоврядування України.

Городківська сільська територіальна громада – об'єднана територіальна громада, до складу якої увійшло 9 сільських рад (25 сіл).

Система управління Городківської сільської територіальної громади представлена: Головою громади, відділом юридичного забезпечення персоналу та організаційно-розпорядчої роботи; відділом «Центр надання адміністративних послуг»; відділом освіти культури, спорту і туризму; відділом бухгалтерського обліку, економічного розвитку, планування та інвестицій; фінансовим відділом; відділом служби у справах дітей; відділом ЖКХ, архітектури, містобудування, транспорту, благоустрою, земельних відносин; відділом соціального захисту та охорони здоров'я; сектором

військового обліку, оборонної та мобілізаційної роботи, цивільного захисту та взаємодії з правоохоронними органами.

У Городківській сільській територіальній громаді забезпечується створення та підтримка сприятливого життєвого середовища для її мешканців, але при цьому є проблеми (поганий стан доріг, низький рівень розвитку громадського транспорту, проблеми з ефективною організацією системи вивозу твердих та рідких відходів), серед яких низька активність населення у справах розвитку громади.

В результаті аналізу встановлено, що забезпечення впровадження механізмів участі громадськості в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади віднесено до завдань відділу юридичного забезпечення персоналу та організаційно-розпорядчої роботи.

Встановлено, що механізмами участі жителів в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади є: правовий, організаційний, інформаційний, які потребують вдосконалення.

Можливими формами участі жителів в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади є:

- місцевий референдум;
- місцеві ініціативи;
- громадські слухання;
- консультації з громадськістю;
- загальні збори;
- петиції, але при цьому у статуті громади відсутній порядок проведення місцевого референдуму та реалізації місцевої ініціативи.

Аналіз існуючої практики щодо форм участі громадськості у справах Городківської сільської територіальної громади показав, що формою участі громадськості є, переважно, консультації з громадськістю, яке відбувається у форматі публічного громадського обговорення з питань щодо: проектів нормативно-правових актів, що мають важливе значення для територіальної громади; проектів бюджету Городківської сільської ради та звітів про його

виконання; проекту Статуту Городківської сільської територіальної громади та змін до нього; символіки; проекту Стратегічного плану розвитку Городківської сільської ради та змін до нього; зміни тарифів на житлово-комунальні послуги тощо. Більш-менш створені умови для подання електронних петицій, але інші форми участі, які задекларовані у Статуті, у громаді не реалізуються. Крім того, відсутні спеціальні документи, які регулюють порядок їх проведення (наприклад, «Положення про місцеві ініціативи у Городківській сільській територіальній громаді»).

Використання форм участі жителів в управлінні розвитком громади повинно відобразитися в роботі Городківської сільської ради. Існуюча практика показала, що така участь громадян у справах громади, передусім, знаходить віддзеркалення у звіті її Голови.

Виявлено проблеми участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади:

- неповнота/відсутність інформації щодо можливої участі громадян в управлінні розвитком сільської територіальної громади;
- відсутність відповідних документів (Положень), які регламентують порядок проведення можливих форм участі громадян, які задекларовані у статут громади;
- складнощі, що виникають при авторизації для користування функцією подачі електронної петиції;
- «недружній інтерфейс» сайту Городківської сільської територіальної громади;
- недостатність місцевих нормативно-правових актів, які регламентують порядок участі громадян у місцевих справах;
- відсутність покрокового опису подання петиції на офіційному веб-сайті Городківської сільської територіальної громади;
- відсутність «віртуального діалогу» с громадянами на сайті Городківської сільської територіальної громади;

- низька активність громадськості в управлінні розвитком Городківської сільської територіальної громади.

Розроблено конкретні рекомендації щодо удосконалення механізмів участі громадськості в управлінні розвитком об'єднаної територіальної громади, серед яких:

- поповнити функціонал офіційного сайту Городківської сільської територіальної громади розділом «Громадська участь»;
- використовувати механізми громадського контролю для відстеження своєчасності, повноти та актуальності інформації щодо участі громадян у справах розвитку громади;
- спростити алгоритм авторизації для подачі електронної петиції;
- провести опитування серед користувачів і на підставі його результатів усунути складнощі та незручності користування сайтом Городківської сільської територіальної громади;
- розробити «Положення про електронні петиції»;
- додати стислий покроковий опис подання петиції на веб- сторінці;
- створити інструменти для проведення онлайн-голосування з різних питань розвитку територіальної громади та оприлюднення проектів нормативно-правових актів, планів розвитку громади для їх обговорення на сайті громади;
- створити у структурі Городківської сільської ради Молодіжної ради.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапова О. Видобуток, громада, ОМС: чи можливо домовитись? // Місц. самоврядування. 2021. № 3. С.21-24.
2. Ананьєва Є. А. Об'єднана територіальна громада як об'єкт фінансових правовідносин // Наук. вісн. Міжнар. гуманітар. ун-ту. Серія : Юриспруденція: зб. наук. пр. Одеса, 2020. Вип. 43. С. 60-64. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc43/15.pdf> (дата звернення: 13.09.2022)
3. Батанов О.В. Територіальна громада – первинний суб'єкт муніципальної влади в Україні: поняття та ознаки URL: http://www.cvk.gov.ua/visnyk/pdf/2008_2/visnik_st_13.pdf. (дата звернення: 13.09.2022)
4. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громадської участі: навч. посіб. К. : 2017. 129 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/203/Управління-розвитком-ОТГ.pdf> (дата звернення: 13.09.2022)
5. Бриль М.В. Залучення громадськості до розвитку сільських територій: зарубіжний досвід URL: <http://www.customs-admin.umsf.in.ua/archive/2017/1/14.pdf> (дата звернення: 13.09.2022)

6. Бюджет громади URL: <https://gosilrada.gov.ua/bjudzhet-gromadi-08-56-36-29-12-2020/> (дата звернення: 13.09.2022)
7. Бюджет Городківської сільської територіальної громади на 2022 рік URL:<https://gosilrada.gov.ua/bjudzhet-gromadi-na-2022-rik-10-24-45-05-04-2022/>(дата звернення: 13.09.2022)
8. Відділ юридичного забезпечення, персоналу та організаційно-розпорядчої роботи Городківської сільської ради URL:<https://gosilrada.gov.ua/viddil-juridichnogo-zabezpechennya-personalu-ta-organizacijnorozporyadchoi-roboti-gorodkivskoi-silskoi-radi-11-41-42-22-03-2021/> (дата звернення: 13.09.2022)
9. Гайдар М.Є. До питання поняття об'єднаної територіальної громади в Україні URL: [file:///C:/Users/Admin/Downloads/60-Article%20Text-115-1-10-20191124%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/60-Article%20Text-115-1-10-20191124%20(1).pdf) (дата звернення: 13.09.2022)
- 10.Голинська О.В. Добровільне об'єднання територіальних громад: чинники спротиву, об'єктивні позиції та переваги. Актуальні проблеми державного управління. 2015. Вип 3 (спец. вип.). С. 98–104.
- 11.Городківська сільська територіальна громада URL: <https://gosilrada.gov.ua/photo/> (дата звернення: 13.09.2022)
- 12.Горошкова Л.А. Технологія якісного і кількісного управління територіальними громадами URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/tehnologiya-yakisnogo-i-kilkisnogo-upravlinnya-teritorialnimi-gromadami> (дата звернення: 13.09.2022)
- 13.Децентралізація влади як елемент посилення ролі місцевих громад URL: <https://persha.kr.ua/news/18563-decentralizaciya-vladi-yak-element-poselennya-rol-i-miscevix-gromad/> (дата звернення: 13.09.2022)
- 14.Євтухова Т.І., Легенько Ю.В., Міщенко Р.І., Родіонов О.В., Родіонов О.В., Руденко О.М. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні: навчально-методичний посібник Київ: 2013. 250 с. URL: <http://oda>.

- zt.gov.ua/images/golovna/deczentralizacziya/demonstracziyni-materiali/posibnykuchast-gromadskosti.pdf. (дата звернення: 13.09.2022)
15. Жовнірчик Я.Ф. Зарубіжний досвід і вітчизняні традиції здійснення інноваційного розвитку територіальних громад органами місцевого самоврядування URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/9_2015/22.pdf (дата звернення: 13.09.2022)
16. Загальна декларація прав людини URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.09.2022)
17. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text> (дата звернення: 13.09.2022)
18. Закон України «Про органи самоорганізації населення» URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.09.2022)
19. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 13.09.2022)
20. Конституція України: прийнята на 5 сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. К.: Право, 1996. 63 с.
21. Ковальчук Ю.М. Щодо поняття об'єднаної територіальної громади як елемента правового регулювання. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. : Юриспруденція. 2017. № 29. Т. 1. С. 87–90.
22. Кращі практики діяльності громадських рад України: досвід для Волині - Samoorg - Самоорганізація в громаді. URL: <http://samoorg.com.ua/blog/2017/05/22/krashhi-praktikidiyalnosti-gromadskih-rad-ukrayini-dosvid-dlya-volini/>
23. Кріпак А.П. Міжнародні практики управління організаційно-економічним механізмом стимулювання розвитку спроможних територіальних громад: досвід для України URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1644>(дата звернення: 13.09.2022)

- 24.Кривокульська Н., Богач Ю. Аналіз форм участі громадськості у місцевому самоврядуванні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 4. С. 60-66. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42559/1.pdf>(дата звернення: 13.09.2022)
- 25.Місцева демократія в Україні: нові стандарти / Укр. незалеж. центр політ. дослідж. : М. В. Лациба, І. М. Лукеря, О. Л. Ващук-Огданська. Київ : Агентство «Україна», 2013. 236 с.
- 26.Місьцеве самоврядування в Україні. Загальні збори громадян. Місьцеві ініціативи. Громадські слухання: 3б. типових місц. нормат. актів Київ: Інститут громадянського суспільства, 2001. 44 с.
- 27.Муркович Л. Світова практика залучення громадян до участі в управлінні місцевими справами URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02\(17\)/36.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2013/2013_02(17)/36.pdf) (дата звернення: 13.09.2022)
- 28.Ольшанський О.В. Об'єднання територіальних громад як механізм забезпечення їх ресурсної спроможності. Актуальні проблеми державного управління. 2015. № 2. С. 92–99.
Органи самоорганізації населення: зарубіжний досвід URL: <https://samoorg.com.ua/blog/2020/07/15/organy-samoorganizacziyi-naselennya-zarubizhnyj-dosvid/> (дата звернення: 13.09.2022)
- 29.Орхуська Конвенція про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля. Документ 994_015, чинний, поточна редакція — Редакція від 27.05.2005, підстава 995_i72 (підписана Орхус, Данія, 23-25 червня 1998 року) // Офіційний сайт Верховно(дата звернення: 13.09.2022)ї Ради України URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_015 (дата звернення: 13.09.2022)
- 30.Переверзева А.В. Критеріальні ознаки формування об'єднаних територіальних громад: національні особливості та зарубіжний досвід.

- Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 22. С. 216–220
31. Печеніжинська селищна рада об'єднаної територіальної громади URL: <https://pnotg.gov.ua/petitions> (дата звернення: 13.09.2022)
32. План соціально-економічного розвитку Городківської сільської ради на 2020-2022 роки URL: <https://gosilrada.gov.ua> (дата звернення: 13.09.2022)
33. Планування та управління фінансовими ресурсами територіальної громади : навч. посіб. / О. Кириленко, Б. Малиняк, В. Письменний, В. Русін / Асоціація міст України. Київ: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 396 с.
34. Планування розвитку територіальних громад. Навчальний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування / Г. Васильченко, І. Парасюк, Н. Єременко / Асоціація міст України К., ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2015. 256 с. URL: <https://www.auc.org.ua/sites/default/files/library/1plangrweb.pdf> (дата звернення: 13.09.2022)
35. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. № 996. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF> (дата звернення: 13.09.2022)
36. Постанова Кабінету Міністрів України від 08 квітня 2015 року № 214 «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF> (дата звернення: 13.09.2022)
37. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/> (дата звернення: 13.09.2022)
38. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-%D0%BF> (дата звернення: 13.09.2022)

39. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 1 квітня 2014 р. № 333-р URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-p#Text> (дата звернення: 13.09.2022)
40. Про Всеукраїнський референдум URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/> t (дата звернення: 13.09.2022)
41. Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання URL:<https://ips.ligazakon.net/document/GG2W300A> (дата звернення: 13.09.2022)
42. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності URL:<https://ips.ligazakon.net/document/GG2W300A> (дата звернення: 13.09.2022)
43. Про звернення громадян URL:<https://ips.ligazakon.net/> (дата звернення: 13.09.2022)
44. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики URL:<https://ips.ligazakon.net/document/GG2W300A> (дата звернення: 13.09.2022)
45. Про затвердження Порядку проведення консультацій з громадськістю на території Городківської селищної ради URL: <https://gosilrada.gov.ua> (дата звернення: 23.09.2022)
46. Положення про відділ юридичного забезпечення, персоналу та організаційно-розпорядчої роботи Городківської сільської ради URL:https://rada.info/upload/users_files/04328789/d0094fa8ee084f3f5b82364ca124a7eb.pdf (дата звернення: 23.09.2022)
47. Сергієнко О. І. Громадська участь/залучення громадян. Депутатська діяльність в округах (навчальний модуль) К. : ІКЦ «Легальний статус», 2016. 92 с.
48. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (Енциклопедичний курс) : підручник. 2-е вид., перероб. і доп. Харків : Еспада, 2009. 752 с.

49. Сталий розвиток територіальної громади: управлінський аспект/ За заг. ред. Ю.О. Куца, В.В. Мамонової. Х.: Вид-во Хар. НАДУ «Магістр», 2008. 236 с.
50. Статут Городківської сільської територіальної громади
51. Стратегія розвитку Городківської сільської територіальної громади до 2030 року URL:https://rada.info/upload/users_files/971482a34f6.pdf (дата звернення: 23.09.2022)
52. Сушинський О. Відповідальна територіальна громада як повноважний суб'єкт сталого розвитку // Зб. наук. пр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. К., 2020. Спецвип. С. 122-126.
53. Територіальна громада як базова ланка адміністративно-територіального устрою України: проблеми та перспективи реформування. К.: НІСД, 2016. 61 с.
54. Територіальні громади в умовах децентралізації: ризики та механізми розвитку: монографія / за ред. Кравціва В. С., Сторонянської І. З. Львів: ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України, 2020. 531 с. URL:<https://ird.gov.ua/irdp/p20200001.pdf> (дата звернення: 23.09.2022)
55. Утрехтська декларація про добре місцеве та регіональне врядування в неспокійний час: проблеми змін URL: <https://mkrada.gov.ua> (дата звернення: 23.09.2022)
56. Участь громадськості у процесі прийняття рішень на місцевому рівні навчально-методичний посібник// ДП «Укртехінформ» К., 2013. 250 с.
57. Чапала Г.В. Місцеве самоврядування в системі публічної влади: теоретико-правовий аналіз : монографія. Харків : Право, 2006. 224 с.
58. Шевченко А.О., Демиденко В.О. Функціональна характеристика територіальних громад: проблеми теорії і практики. Вісник Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія юрид. науки. 2018. №1. С. 14-18.

- 59.Энциклопедический словарь Брокгауза и Ефрона. 1890-1907.
URL:[https:// www. booksite.ru/fulltext/bro/kga/brokefr/](https://www.booksite.ru/fulltext/bro/kga/brokefr/).(дата звернення:
05.10.2022)
- 60.Як громадськість бере участь у процесах об'єднання та розвитку
громад – аналітичний звіт
URL:<https://samoorg.com.ua/blog/2016/11/08/15679/> (дата звернення:
23.09.2022)
- 61.Як громадська участь змінює іспанські міста : Избирком (izbir
kom.org.ua) URL:[http://www. izbirkom. org.ua/publications/Mir-
24/2017/YAk-gromadska-uchast-zminyue-ispanskimista-5958](http://www.izbirkom.org.ua/publications/Mir-24/2017/YAk-gromadska-uchast-zminyue-ispanskimista-5958). (дата
звернення: 13.10.2022)
- 62.Arnstein Sherry R. A Ladder of Citizen Participation, JAIP, 35, No. 4, July
1969, pp. 216-224.
- 63.Public Private Partnerships Programme (Великобританія). URL:
<http://www.4ps.co.uk/>(дата звернення: 13.10.2022)